บทวิเคราะห์เชิงยุทธศาสตร์: ภูมิทัศน์ความมั่นคงของไทยภายใต้ฉากทัศน์ "โลกที่ไร้ทิศทาง" (A World Adrift 2040) Strategic Analysis: Thailand's Security Landscape and the Royal Thai Armed Forces under the "A World Adrift" 2040 Scenario

บทความวิชาการ

พล.อ.อ. ดร. ภูมิใจ เลขสุนทรากร
ACM Poomjai Leksuntarakorn, Ph.D.
สถาบันรัฐประศาสนศาสตร์และนโยบายสาธารณะ มหาวิทยาลัยรังสิต
Institute of Public Administration and Public Policy, Rangsit University
ผู้เชี่ยวชาญด้านยุทธศาสตร์และความมั่นคง ศูนย์ศึกษายุทธศาสตร์ สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ
Academic Consultant on Strategy and Security, Strategic Studies Center, National Defence Studies Institute
poomjai24@yahoo.com
poomjai.l@rsu.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิชาการฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์ภูมิทัศน์ความมั่นคงของประเทศไทยและการปรับตัวของกองทัพไทย ภายใต้ฉากทัศน์ "โลกที่ไร้ทิศทาง" (A World Adrift) จากรายงาน Global Trends 2040 โดยสภาข่าวกรองแห่งชาติสหรัฐอเมริกา ซึ่งฉายภาพระบบระหว่างประเทศที่ไร้ระเบียบ กลไกพหุภาคีอ่อนแอ และเต็มไปด้วยการแข่งขันของมหาอำนาจ ผลการศึกษาพบว่า ฉากทัศน์ดังกล่าวกระทบต่อเสถียรภาพของภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ทั้งความเสื่อมถอยของความเป็นแกนกลางของอาเซียน ปัญหาพื้นที่สีเทาในทะเลจีนใต้ และวิกฤตทรัพยากรในลุ่มน้ำโขง ประเทศไทยจึงจำเป็นต้องปรับกระบวนทัศน์สู่นโยบาย "การป้องกันความเสี่ยงเชิงรุก" (Proactive Strategic Hedging) ในขณะเดียวกัน กองทัพไทยต้องเผชิญกับภัยคุกคามแบบผสมผสานภายใต้ข้อจำกัดทางงบประมาณจากสภาวะสังคมสูงวัย นำไปสู่ความจำเป็นในการพัฒนากำลังรบผ่านเทคโนโลยีทวีคูณอำนาจ การปฏิบัติการรบหลายมิติ (MDO) การเสริมสร้างความมั่นคงทางไซเบอร์ การบูรณาการทางทะเลผ่าน ศรชล. และการใช้การทูตฝ่ายทหาร เพื่อธำรงไว้ซึ่งผลประโยชน์และอธิปไตยของชาติในภาวะวิกฤต

คำสำคัญ: ภูมิทัศน์ความมั่นคง, โลกที่ไร้ทิศทาง, กองทัพไทย, ภัยคุกคามแบบผสมผสาน, ยุทธศาสตร์ความมั่นคง

Abstract

This academic article aims to analyze Thailand's security landscape and the strategic adaptation of the Royal Thai Armed Forces (RTARF) under the "A World Adrift" scenario projected in the US National Intelligence Council's Global Trends 2040 report. This scenario depicts a chaotic international system with weakened multilateral mechanisms and intensified great power competition. The analysis reveals that such a scenario significantly impacts Southeast Asian stability, evident in the fading of ASEAN Centrality, grey-zone tactics in the

South China Sea, and resource crises in the Mekong Sub-Region. Consequently, Thailand must shift its paradigm toward "Proactive Strategic Hedging." Simultaneously, the RTARF faces hybrid threats constrained by budget limitations due to an aging society. This necessitates modernization through force multipliers, Multi-Domain Operations (MDO), enhanced cyber security, maritime integration via the Thai Maritime Enforcement Command Center (THAI-MECC), and active defense diplomacy to safeguard national interests and sovereignty amidst global uncertainty.

Keywords: Security Landscape, A World Adrift, Royal Thai Armed Forces, Hybrid Threats, Security Strategy

วันที่รับบทความ: วันที่แก้ไขบทความ: วันที่ตอบรับบทความ:

บทนำ

ในห้วงเวลาที่สถาปัตยกรรมความมั่นคงและเศรษฐกิจโลกกำลังเผชิญกับความผันผวนอย่างรุนแรง รายงานการประเมินยุทธศาสตร์ล่วงหน้า Global Trends 2040: A More Contested World ซึ่งจัดทำโดยสภาข่าวกรองแห่งชาติสหรัฐอเมริกา (National Intelligence Council - NIC) ได้นำเสนอกรอบการวิเคราะห์ที่ครอบคลุมถึงแรงขับเคลื่อนเชิงโครงสร้าง (Structural Forces) และพลวัตที่กำลังอุบัติขึ้น (Emerging Dynamics) ซึ่งจะกำหนดทิศทางของมนุษยชาติในอีกสองทศวรรษข้างหน้า รายงานฉบับนี้ไม่ได้มุ่งเน้นการพยากรณ์อนาคตแบบฟันธง แต่นำเสนอฉากทัศน์ที่เป็นไปได้จำนวนห้ารูปแบบ เพื่อให้ผู้กำหนดนโยบายสามารถเตรียมความพร้อมรับมือกับความไม่แน่นอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

จากฉากทัศน์ทั้งหมด ฉากทัศน์ที่ 2 ซึ่งใช้ชื่อว่า "โลกที่ไร้ทิศทาง" “A World Adrift” ได้ฉายภาพอนาคตที่น่ากังวลที่สุดรูปแบบหนึ่งสำหรับรัฐขนาดกลางและขนาดเล็ก ภาพจำลองนี้อธิบายถึงระบบระหว่างประเทศที่ตกอยู่ในสภาวะสูญญากาศทางอำนาจ ไร้ทิศทาง โกลาหล และมีความผันผวนอย่างสุดขั้ว กฎกติกาและสถาบันระหว่างประเทศที่เคยเป็นเสาหลักในการรักษาสันติภาพกลับถูกละเลยโดยสิ้นเชิง ทั้งจากมหาอำนาจอย่างสาธารณรัฐประชาชนจีน ตัวแสดงระดับภูมิภาค และกลุ่มองค์กรที่ไม่ใช่รัฐ (Non-state actors) การสืบค้นและวิเคราะห์ฉากทัศน์นี้อย่างลึกซึ้งมีความสำคัญอย่างยิ่งยวดต่อการกำหนดทิศทางยุทธศาสตร์ความมั่นคงแห่งชาติของประเทศไทย เนื่องจากการวางตำแหน่งทางยุทธศาสตร์ (Strategic Positioning) ท่ามกลางการแข่งขันของมหาอำนาจ ไม่สามารถพึ่งพากระบวนทัศน์แบบเดิมที่สมมติให้ระบบโลกมีเสถียรภาพได้อีกต่อไป

บทวิเคราะห์เชิงวิชาการและยุทธศาสตร์ฉบับนี้ จึงมุ่งเน้นการชำแหละองค์ประกอบเชิงลึกของฉากทัศน์ "โลกที่ไร้ทิศทาง" โดยบูรณาการข้อมูลจากเอกสารวิเคราะห์ข่าวกรอง งานวิจัยเชิงวิชาการ และนโยบายความมั่นคงระดับชาติ เพื่อดึงมิติที่เชื่อมโยงมาสู่บริบทของภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ลุ่มน้ำโขง และประเทศไทยโดยเฉพาะอย่างยิ่ง การประเมินผลกระทบต่อแนวนโยบายของรัฐไทย และการปรับตัวทางการทหารของกองทัพไทย (Royal Thai Armed Forces) ในการเผชิญหน้ากับภัยคุกคามแบบผสมผสาน (Hybrid Threats) เพื่อรักษาสมดุลแห่งอำนาจและผลประโยชน์แห่งชาติในโลกที่ปราศจากผู้นำ

กายวิภาคของฉากทัศน์ "โลกที่ไร้ทิศทาง" (Anatomy of a World Adrift)

การทำความเข้าใจสภาวะ "โลกที่ไร้ทิศทาง" จำเป็นต้องวิเคราะห์ข้อความและนัยยะที่ซ่อนอยู่ในรายงาน Global Trends 2040 อย่างละเอียด ภาพจำลองนี้ไม่ได้เกิดจากการล่มสลายในชั่วข้ามคืน แต่เป็นผลลัพธ์ของการเสื่อมลงอย่างค่อยเป็นค่อยไปของกลไกพหุภาคีและโครงสร้างทางเศรษฐกิจและสังคม

สภาวะชะงักงันทางเศรษฐกิจและความแตกแยกทางสังคม

จากภาพเนื้อหาในรายงาน Global Trends 2040 มีการระบุอย่างชัดเจนว่าประเทศในกลุ่มองค์การเพื่อความร่วมมือทางเศรษฐกิจและการพัฒนา (OECD) ซึ่งเป็นตัวแทนของกลุ่มประเทศพัฒนาแล้วและระบอบประชาธิปไตยเสรีนิยม จะต้องเผชิญกับสภาวะการเติบโตทางเศรษฐกิจที่ชะลอตัวลงอย่างต่อเนื่อง ปัญหาความแตกแยกทางสังคมที่ขยายวงกว้าง และสภาวะอัมพาตทางการเมือง การระบาดของโรคโควิด-19 และการฟื้นตัวที่ไม่สมบูรณ์ การเพิ่มขึ้นของหนี้สาธารณะ และโครงสร้างประชากรที่เข้าสู่สังคมสูงวัย จะเบียดบังงบประมาณของรัฐบาล ทำให้ไม่สามารถลงทุนในโครงสร้างพื้นฐาน การศึกษา และการวิจัยทางวิทยาศาสตร์ได้อย่างเต็มที่ รายงานได้เปรียบเปรยสภาวะการเติบโตที่เชื่องช้าในอเมริกาเหนือและยุโรปในทศวรรษหน้าว่ามีความคล้ายคลึงกับ "ทศวรรษที่สูญหาย" (Lost Decade) ของประเทศญี่ปุ่นในช่วงปี 1990

ในขณะเดียวกัน ความคับข้องใจของสาธารณชนจะนำไปสู่การประท้วงที่เพิ่มมากขึ้นในหลายประเทศ แต่ขบวนการต่อต้านเหล่านี้กลับแตกกระจายและไม่สามารถตกลงเป้าหมายร่วมกันได้ สังคมที่ถูกแบ่งขั้วอย่างรุนแรงผ่านอิทธิพลของสื่อสังคมออนไลน์ (Social media) จะนำไปสู่ความชะงักงันทางการเมือง และทำให้การออกนโยบายของรัฐบาลมีความผันผวนอย่างคาดเดาไม่ได้ สภาวะอัมพาตในประเทศที่พัฒนาแล้วนี้ ส่งผลโดยตรงให้ความพยายามในการแก้ปัญหาระดับโลก อาทิ การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ความยากจน และวิกฤตสุขภาพ ถูกทอดทิ้งให้เป็นเพียงปัญหาที่เรื้อรัง (Festering problems)

การผงาดขึ้นของอำนาจแบบบีบบังคับ (Coercive Power) และกรณีไต้หวัน

ใจความสำคัญอีกประการหนึ่งของฉากทัศน์นี้ คือบทบาทของประเทศจีนที่ฉวยโอกาสจากความโกลาหลและความอ่อนแอของชาติตะวันตก เพื่อขยายอิทธิพลของตนในเวทีระหว่างประเทศ โดยเฉพาะในภูมิภาคเอเชีย อย่างไรก็ตาม ปักกิ่งกลับขาดเจตจำนงและศักยภาพทางการทหารอย่างเบ็ดเสร็จที่จะก้าวขึ้นมารับบทบาทผู้นำโลก (Global Leadership) อย่างเต็มตัว จีนเลือกที่จะมุ่งเน้นการจัดการกับภัยคุกคามความมั่นคงบริเวณชายแดนของตน และการตั้งมาตรฐานทางเทคโนโลยีเพื่อเป้าหมายการพัฒนาภายในประเทศมากกว่าการพยายามสร้างระเบียบโลกใหม่ทั้งหมด

อย่างไรก็ดี ในระดับภูมิภาคเอเชีย รายงานได้ระบุถึงจุดเปลี่ยนที่สำคัญยิ่ง นั่นคือความสำเร็จของการใช้อำนาจบีบบังคับทางเศรษฐกิจและการทหาร (Economic and military coercive power) ของจีน ภายในปี ค.ศ. 2035 สถานะของจีนในเอเชียจะกลายเป็นสิ่งที่ "ไม่อาจสั่นคลอนได้" (Unassailable) โดยเฉพาะอย่างยิ่งหลังจากที่จีนสามารถบีบบังคับให้รัฐบาลไต้หวันต้องเข้าสู่โต๊ะเจรจาเพื่อการรวมชาติได้สำเร็จ ชัยชนะในลักษณะนี้จะส่งสัญญาณถึงความสามารถของปักกิ่งในการข่มขู่พันธมิตรใกล้ชิดของสหรัฐฯ และบังคับให้ประเทศเพื่อนบ้านต้องเผชิญกับความหวาดหวั่นว่ากองทัพปลดปล่อยประชาชนจีน (PLA) จะหันมามุ่งเน้นการจัดการข้อพิพาทในภูมิภาคแทน สภาวะนี้บีบบังคับให้ประเทศมหาอำนาจระดับภูมิภาคที่เคยสอดประสานกับสหรัฐฯ ต้องกลายสภาพเป็นหุ้นส่วนระดับรอง (Lesser partner) ของจีนไปโดยปริยาย

การลดทอนอำนาจรัฐและการผงาดของตัวแสดงระดับรอง

ในโลกที่กฎเกณฑ์พหุภาคีอ่อนแอลง ตัวแสดงระดับภูมิภาคและตัวแสดงที่ไม่ใช่รัฐ (Non-state actors) ซึ่งรวมถึงบรรษัทข้ามชาติ องค์กรอิสระ กลุ่มอาชญากรรม และกลุ่มก่อการร้าย จะมีอิทธิพลเพิ่มมากขึ้นในโดเมนใหม่ๆ เช่น ไซเบอร์ อวกาศ และเทคโนโลยีขั้นสูง แม้ว่าตัวแสดงเหล่านี้จะไม่มีพลังพอที่จะครอบงำระบบทั้งหมดได้ แต่ความสามารถในการเข้าถึงเทคโนโลยีทำให้เกิดการโจมตีทางไซเบอร์ที่รุนแรงขึ้น ผู้ก่อความไม่สงบและกลุ่มหัวรุนแรงจะรู้สึกมีอำนาจในการใช้กำลังเพื่อบรรลุเป้าหมาย โดยเฉพาะในตะวันออกกลางและแอฟริกา ในทางกลับกัน บริษัทเอกชนและองค์กรอิสระบางแห่งจะใช้เสรีภาพในโลกที่ไร้กฎเกณฑ์นี้ เพื่อค้นพบวิธีการใหม่ๆ ในการเพิ่มประสิทธิภาพการทำงาน นำไปสู่การจัดตั้งรูปแบบการปกครองและการพัฒนาเศรษฐกิจในระดับย่อยที่หลุดพ้นจากการควบคุมของรัฐส่วนกลาง

ตารางที่ 1 องค์ประกอบเชิงโครงสร้างและพลวัตในฉากทัศน์ A World Adrift (ค.ศ. 2040)

องค์ประกอบเชิงโครงสร้าง	**พลวัตในฉากทัศน์ A World Adrift (ค.ศ. 2040)**	**นัยยะทางยุทธศาสตร์ ระดับมหภาค**
โครงสร้างประชากรและเศรษฐกิจ	ประเทศพัฒนาแล้วและจีนเผชิญสังคมสูงวัย หนี้สาธารณะสูง เกิดสภาวะเติบโตต่ำแบบ “ทศวรรษที่สูญหาย” ของญี่ปุ่น	งบประมาณความมั่นคงถูกตัดทอนเพื่อสวัสดิการสังคม การย้ายถิ่นฐานจากประเทศยากจนพุ่งสูงขึ้น
สถาบันระหว่างประเทศ	ระบบกติกาโลกเสื่อมสลาย มหาอำนาจไม่สนใจกลไกพหุภาคี	องค์กรระดับโลกไร้ประสิทธิภาพ บังคับใช้กฎหมายข้ามชาติไม่ได้
ดุลอำนาจในภูมิภาคเอเชีย	จีนบีบไต้หวันเจรจาสำเร็จในปี 2035 ใช้อำนาจบีบบังคับจนชาติอื่นต้องยอมจำนน	ประเทศพันธมิตรของสหรัฐฯ ขาดความเชื่อมั่น ต้องยอมปรับตัวเข้าหาจีนเพื่อความอยู่รอด
เทคโนโลยีและสภาพภูมิอากาศ	แตกขั้วมาตรฐานเทคโนโลยี ปัญหาโลกร้อนไม่ได้รับการแก้ไขร่วมกัน	ภัยพิบัติทวีความรุนแรง เกิดการปะทะด้วยอาวุธไซเบอร์โดยตัวแสดงที่ไม่ใช่รัฐ

ผลกระทบระดับภูมิภาค: วิกฤตความเป็นแกนกลางของอาเซียน

เมื่อกรอบแนวคิด "โลกที่ไร้ทิศทาง" ถูกนำมาซ้อนทับกับแผนที่ภูมิรัฐศาสตร์ของเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ผลกระทบที่เกิดขึ้นจะสร้างความสั่นสะเทือนต่อเสถียรภาพและกระบวนทัศน์ทางการทูตที่ประเทศในภูมิภาคนี้ยึดถือมาอย่างยาวนาน

ภาวะเสื่อมถอยของความเป็นแกนกลางของอาเซียน (Fading ASEAN Centrality)

ความสำเร็จในอดีตของสมาคมประชาชาติแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (ASEAN) ตั้งอยู่บนหลักการ "ความเป็นแกนกลางของอาเซียน" (ASEAN Centrality) ซึ่งเป็นแนวคิดที่อาเซียนสงวนสิทธิ์ในการเป็นผู้กำหนดสถาปัตยกรรมระดับภูมิภาค เป็นสถาบันหลักที่ดึงดูดและบริหารจัดการการแข่งขันของมหาอำนาจอย่างสหรัฐอเมริกา จีน อินเดีย ญี่ปุ่น และรัสเซีย ให้อยู่ภายใต้กรอบกติกาแห่งสันติภาพ อย่างไรก็ตาม ในบริบทที่มหาอำนาจละทิ้งระเบียบระหว่างประเทศ หลักการฉันทามติแบบอาเซียนที่มีความเชื่องช้าและเน้นการประนีประนอม จะถูกมองว่าเป็นกลไกที่ไร้ประสิทธิภาพในการแก้ปัญหาความมั่นคงที่เร่งด่วน

แนวโน้มความเสื่อมถอยนี้จะเห็นได้จากการที่มหาอำนาจเริ่มหันไปพึ่งพากลไกความร่วมมือกลุ่มย่อย (Minilaterals) มากขึ้น อาทิ กรอบความร่วมมือด้านความมั่นคงไตรภาคีออสเตรเลีย-สหราชอาณาจักร-สหรัฐฯ (AUKUS) และการเจรจาความมั่นคงจตุภาคี (Quad) การก่อตั้งกลุ่มเหล่านี้โดยพลการ สะท้อนถึงการลดทอนความสำคัญของเวทีอาเซียน และบีบให้ประเทศสมาชิกอาเซียนต้องเผชิญกับสภาวะแตกแยกทางความคิด ประเทศที่มีความเกี่ยวพันทางอุดมการณ์หรือมีข้อพิพาทดินแดนอย่างเวียดนามและฟิลิปปินส์ อาจเลือกที่จะยกระดับความสัมพันธ์เชิงยุทธศาสตร์กับสหรัฐฯ เพื่อต้านทานอำนาจการครอบงำของจีน ในขณะที่ประเทศอื่นที่มีผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจแนบแน่นกับปักกิ่ง อาจหลีกเลี่ยงการเผชิญหน้า ความแตกแยกภายในนี้จะทำให้อาเซียนสูญเสียอำนาจต่อรองโดยรวม และเปลี่ยนภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ให้กลายเป็นเวทีสำหรับสงครามตัวแทนเชิงเศรษฐกิจและเทคโนโลยี (Economic and Technological Proxy Wars) ระหว่างขั้วอำนาจ

ทะเลจีนใต้: ความเปราะบางของเส้นทางคมนาคมทางทะเลและยุทธวิธีพื้นที่สีเทา

ความก้าวร้าวของจีนในฉากทัศน์ A World Adrift ตามที่ระบุไว้ในภาพรวมของ Global Trends 2040 จะทวีความรุนแรงขึ้นเหนือพื้นที่พิพาท ทะเลจีนใต้จะกลายเป็นสนามทดสอบสำคัญของการใช้อำนาจบีบบังคับ ปักกิ่งจะยังคงใช้แนวทางรุกคืบแบบค่อยเป็นค่อยไปผ่าน "ยุทธวิธีพื้นที่สีเทา" (Grey-zone tactics) และการทำสงครามลูกผสม (Hybrid Warfare) เพื่อขยายการควบคุมเชิงพื้นที่ โดยรักษาความตึงเครียดให้อยู่ในระดับที่ต่ำกว่าเกณฑ์ความขัดแย้งด้วยกำลังทหารเต็มรูปแบบตามหลักกฎหมายระหว่างประเทศ

การพึ่งพากองกำลังกึ่งทหาร (Paramilitary forces) และกองกำลังติดอาวุธทางทะเลของพลเรือน (Maritime Militia) ในการคุกคามการใช้ประโยชน์จากน่านน้ำของชาติอื่น จะทำให้การบังคับใช้กฎหมายของประเทศเล็กๆ ในภูมิภาคเป็นไปอย่างยากลำบาก สำหรับประเทศไทย แม้จะไม่ได้เป็นรัฐผู้อ้างสิทธิ์ในทะเลจีนใต้โดยตรง แต่เศรษฐกิจของประเทศพึ่งพาเส้นทางคมนาคมทางทะเล (Sea Lines of Communication) อย่างยิ่งยวด ความเปราะบางในบริเวณนี้ย่อมส่งผลกระทบโดยตรงต่อห่วงโซ่อุปทานและการส่งออกของไทย

ลุ่มน้ำโขง: โศกนาฏกรรมของทรัพยากรส่วนรวม (Tragedy of the Commons)

อีกหนึ่งจุดด้านสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติที่สำคัญที่สุดสำหรับประเทศไทย คืออนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขง (Greater Mekong Subregion) ในโลกที่ขาดความร่วมมือพหุภาคีด้านสภาพภูมิอากาศ ประเทศในแถบลุ่มน้ำโขงจะได้รับผลกระทบจากอุณหภูมิที่สูงขึ้น คาดการณ์ว่าอุณหภูมิเฉลี่ยในพื้นที่ลุ่มน้ำจะเพิ่มขึ้น 1.1 องศาเซลเซียสภายในปี ค.ศ. 2040 และอาจสูงถึง 1.6-2.5 องศาเซลเซียสภายในปี ค.ศ. 2050

แม่น้ำโขงซึ่งเปรียบเสมือนเส้นเลือดใหญ่ด้านความมั่นคงทางอาหารและน้ำ กำลังตกอยู่ในสภาวะ "โศกนาฏกรรมของทรัพยากรส่วนรวม" (Tragedy of the Commons) อย่างชัดเจน ในขณะที่ประเทศปลายน้ำพยายามใช้กลไกของคณะกรรมาธิการแม่น้ำโขง (Mekong River Commission - MRC) เพื่อการบริหารจัดการทรัพยากรอย่างยั่งยืน ประเทศจีนซึ่งเป็นรัฐต้นน้ำกลับปฏิเสธที่จะเข้าร่วมกลไกนี้อย่างเต็มรูปแบบ และได้ริเริ่มกรอบความร่วมมือแม่โขง-ล้านช้าง (Lancang-Mekong Cooperation Mechanism - LMCM) ขึ้นมาแทน เพื่อใช้เป็นเครื่องมือทางการทูตด้านทรัพยากรน้ำ (Water Diplomacy)

การก่อสร้างเขื่อนผลิตไฟฟ้าพลังน้ำขนาดใหญ่บนแม่น้ำสายหลักของจีน ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของระบบนิเวศอย่างรุนแรง ระดับน้ำที่ผันผวนอย่างผิดธรรมชาติ ภัยแล้งที่ทวีความรุนแรง และอุทกภัยฉับพลัน จะส่งผลกระทบต่อความมั่นคงทางอาหารของเกษตรกรในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของไทยและประเทศเพื่อนบ้าน การแข่งขันเพื่อแย่งชิงทรัพยากรน้ำนี้ ไม่เพียงแต่จะลดทอนศักยภาพในการพัฒนาเศรษฐกิจ แต่ยังมีศักยภาพที่จะบานปลายไปสู่ความขัดแย้งข้ามพรมแดนในระดับที่รุนแรง หากกลไกการเจรจาระดับอนุภูมิภาคพังทลายลงในโลกที่ไร้ทิศทาง

นัยยะทางยุทธศาสตร์และนโยบายความมั่นคงแห่งชาติของประเทศไทย

ความผันผวนของระบบระหว่างประเทศ ได้บังคับให้ผู้กำหนดนโยบายของไทยต้องประเมินสภาพแวดล้อมทางยุทธศาสตร์ใหม่ทั้งหมด การตอบสนองของรัฐไทยต่อฉากทัศน์ความขัดแย้งนี้ ถูกถ่ายทอดผ่านกรอบยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561-2580) และนโยบายและแผนระดับชาติว่าด้วยความมั่นคงแห่งชาติ

กรอบแนวคิด "ภัยคุกคามแบบผสมผสาน" ในนโยบายระดับชาติ

นโยบายและแผนระดับชาติว่าด้วยความมั่นคงแห่งชาติ (National Security Policy and Plan - NSPP) พ.ศ. 2566 – 2570 ซึ่งจัดทำโดยสำนักงานสภาความมั่นคงแห่งชาติ (สมช.) เป็นแผนระดับที่ 2 ที่มีเป้าหมายเพื่อตอบสนองต่อยุทธศาสตร์ชาติด้านความมั่นคง แผนฉบับนี้มีวิสัยทัศน์ที่มุ่งสู่การสร้าง "ประเทศชาติมั่นคง ประชาชนมีความสุข ปลอดภัยจากภัยคุกคามทุกรูปแบบ โดยการบริหารจัดการความมั่นคงแบบองค์รวม"

สิ่งสำคัญในแผน NSPP คือการตระหนักถึงลักษณะของ "ภัยคุกคามแบบผสมผสาน" (Hybrid Threats) ซึ่งสอดรับกับพลวัตในฉากทัศน์ A World Adrift อย่างแยกไม่ออก ภัยคุกคามเหล่านี้เป็นการผนวกเอาความเสี่ยงทางทหารแบบดั้งเดิมเข้ากับภัยคุกคามรูปแบบใหม่ที่ไม่ใช่การทหาร (Non-traditional threats) แผนดังกล่าวจำแนกความเสี่ยงออกเป็น 3 ระดับโครงสร้าง ได้แก่

- **ระดับโลก:** การแข่งขันทางภูมิรัฐศาสตร์ของมหาอำนาจ การแข่งขันด้านการสะสมอาวุธ และความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีที่สร้างความเปราะบางทางไซเบอร์
- **ระดับภูมิภาค:** การแข่งขันทางยุทธศาสตร์ในอนุภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ข้อพิพาททางทะเล และวิกฤตทรัพยากรในลุ่มน้ำโขง
- **ระดับชาติ:** ความไร้เสถียรภาพทางการเมืองภายใน ปัญหาอาชญากรรมข้ามชาติ ยาเสพติด การย้ายถิ่นฐานแบบไม่ปกติ และการเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติ

เพื่อรับมือกับภัยคุกคามอันซับซ้อนนี้ นโยบายและแผนความมั่นคงทั้ง 17 ด้าน จึงถูกออกแบบภายใต้กรอบคิด "ความมั่นคงแบบองค์รวม" (Comprehensive Security) และ "การบูรณาการพลังของทั้งชาติ" (Whole-of-Nation Approach) นโยบายที่สำคัญที่เชื่อมโยงกับฉากทัศน์โลกที่ไร้ทิศทาง ได้แก่

- นโยบายที่ 2 การรักษาอธิปไตยและผลประโยชน์ของชาติ ซึ่งครอบคลุมถึงการป้องกันประเทศในโดเมนใหม่ คือไซเบอร์และอวกาศ
- นโยบายที่ 4 ความมั่นคงทางทะเล ที่มุ่งเน้นการตอบสนองต่อภัยในพื้นที่สีเทา และ
- นโยบายที่ 12 การสร้างดุลยภาพระหว่างประเทศ ซึ่งเน้นการปรับปรุงระบบเตรียมความพร้อมแห่งชาติ การแบ่งปันข้อมูลข่าวกรอง และการฝึกซ้อมร่วมกับหน่วยงานในระดับชาติตลอดจนพันธมิตรนานาชาติ

ตารางที่ 2 ระดับของภัยคุกคามและการตอบสนองตามแนวนโยบายของไทย

ระดับของภัยคุกคาม (ตามแผน สมช.)	พลวัตความเสี่ยงที่สัมพันธ์กับฉากทัศน์ A World Adrift	ทิศทางนโยบายเพื่อการรับมือของไทย (NSPP 2566-2570)
ระดับโลก (Global Scale)	สงครามเทคโนโลยีทางไซเบอร์/อวกาศ, เศรษฐกิจโลกชะลอตัว	นโยบายที่ 2 พัฒนากองทัพรองรับภัยไซเบอร์/อวกาศ นโยบายที่ 12 สร้างดุลยภาพระหว่างประเทศ
ระดับภูมิภาค (Regional Scale)	การยั่วยุในทะเลจีนใต้, การแย่งน้ำในลุ่มน้ำโขง, อาเซียนอ่อนแอ	นโยบายที่ 3 ความมั่นคงแนวชายแดนและประเทศเพื่อนบ้าน นโยบายที่ 4 ความมั่นคงทางทะเล
ระดับชาติ (National Scale)	ความแตกแยกของมวลชนจากโซเชียลมีเดีย, การย้ายถิ่นฐานข้ามชาติ	นโยบายที่ 1 ปกป้องสถาบันหลักและบูรณาการทางสังคม นโยบายที่ 6 บริหารจัดการการย้ายถิ่นฐาน

ยุทธศาสตร์ "การป้องกันความเสี่ยงเชิงรุก" (Proactive Strategic Hedging)

เมื่อมหาอำนาจละทิ้งกฎเกณฑ์กติกา การดำเนินนโยบายต่างประเทศแบบโอนอ่อนผ่อนตาม หรือ "ไผ่ลู่ลม" แบบดั้งเดิม อาจไม่เพียงพอที่จะประกันความอยู่รอดของประเทศไทยอีกต่อไป ไทยต้องประยุกต์ใช้ยุทธศาสตร์ "การป้องกันความเสี่ยงเชิงยุทธศาสตร์" (Strategic Hedging) ที่มีความรัดกุมและเป็นรูปธรรมมากขึ้น เพื่อรักษาสมดุลความสัมพันธ์ระหว่างสหรัฐอเมริกาและจีน

ในช่วงทศวรรษที่ผ่านมา ความสัมพันธ์ระดับทวิภาคีระหว่างไทยและสหรัฐฯ เผชิญกับความท้าทายหลายประการ สืบเนื่องจากการรัฐประหารในปี ค.ศ. 2014 และการวิพากษ์วิจารณ์ด้านสิทธิมนุษยชน ส่งผลให้รัฐบาลและกองทัพไทยเอนเอียงเข้าหาความสัมพันธ์ที่แนบแน่นกับจีนมากขึ้น ทั้งในมิติทางเศรษฐกิจผ่านกรอบความตกลงการค้าเสรีอาเซียน-จีน โครงการสายแถบและเส้นทาง (Belt and Road Initiative) ตลอดจนมิติด้านความมั่นคงผ่านการสั่งซื้ออุปกรณ์และการฝึกซ้อมทางทหารร่วมกัน อย่างไรก็ตาม การผูกติดโครงสร้างเศรษฐกิจกับจีนมากเกินไป ย่อมก่อให้เกิดสภาวะการพึ่งพาทางอุปทาน (Overdependence) ที่อาจกลายเป็นจุดอ่อนเชิงยุทธศาสตร์ หากจีนใช้อำนาจบีบบังคับทางการค้าเพื่อหวังผลทางการเมืองในอนาคต

ในทางกลับกัน นโยบายกีดกันทางการค้า "America First" ของสหรัฐฯ โดยเฉพาะในช่วงรัฐบาลประธานาธิบดีโดนัลด์ ทรัมป์ ก็สร้างความคลุมเครือต่อความมุ่งมั่นของสหรัฐฯ ในภูมิภาค การที่ไทยยอมตกลงเป็นหุ้นส่วนห่วงโซ่อุปทานแร่หายาก (Rare-earth minerals) กับสหรัฐฯ สะท้อนให้เห็นถึงความพยายามของไทยในการใช้เครื่องมือทางเศรษฐศาสตร์ภูมิรัฐศาสตร์ (Geo-Economic) เพื่อดึงสหรัฐฯ ให้เข้ามามีส่วนได้ส่วนเสียในการพัฒนาเศรษฐกิจและลดอิทธิพลของจีนในสายการผลิตชิ้นส่วนเทคโนโลยีขั้นสูง

นอกจากนี้ เพื่อลดความเสี่ยงจากการพึ่งพามหาอำนาจสองขั้ว ไทยยังพยายามยกระดับความสัมพันธ์กับ "อำนาจระดับกลาง" (Middle Powers) อื่นๆ ในอินโดแปซิฟิก เช่น ญี่ปุ่น ออสเตรเลีย และอินเดีย ในกรอบของลุ่มน้ำโขง ไทยได้ริเริ่มยุทธศาสตร์ความร่วมมือทางเศรษฐกิจอิรวดี-เจ้าพระยา-แม่โขง (ACMECS) เพื่อใช้เป็นนวัตกรรมทางการเงินและการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานระดับอนุภูมิภาค (ACMECS Fund) อันเป็นการสร้างเกราะป้องกันจากการแทรกแซงฝ่ายเดียวของมหาอำนาจที่อยู่นอกภูมิภาค

การปรับตัวทางยุทธศาสตร์และการพัฒนากำลังรบของกองทัพไทย (RTARF Modernization and Strategic Adaptation)

ภายใต้ฉากทัศน์ที่ระบบสากลไร้กติกาและมีความปั่นป่วน บทบาทของกองทัพไทย (Royal Thai Armed Forces) จำเป็นต้องขยายขอบเขตออกไปไกลกว่าการป้องกันภัยคุกคามทางทหารแบบดั้งเดิม สมุดปกขาวกระทรวงกลาโหม สมุดปกขาวกองบัญชาการกองทัพไทย สมุดปกขาวกองทัพอากาศและเอกสารวางแผนการรบ ล้วนสะท้อนถึงการปรับโครงสร้างเพื่อเตรียมรับมือกับสงครามในโดเมนใหม่ๆ ภายใต้ข้อจำกัดของงบประมาณแผ่นดิน

ข้อจำกัดทางงบประมาณและการจัดหายุทโธปกรณ์ทวีคูณอำนาจ (Force Multipliers)

งบประมาณกระทรวงกลาโหมของไทยตามร่างพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2569 ถูกกำหนดไว้ที่ 204,432 ล้านบาท คิดเป็นประมาณ 1.1% ของ GDP และเป็นสัดส่วนราว 5.4% ของงบประมาณรายจ่ายรวมของประเทศที่ 3.78 ล้านล้านบาท ซึ่งสะท้อนถึงการเพิ่มขึ้นเพียงเล็กน้อยเมื่อเทียบกับปีงบประมาณ พ.ศ. 2568 ที่เพิ่มขึ้นร้อยละ 2.36 หรือประมาณ 4,713 ล้านบาท โครงสร้างงบประมาณดังกล่าวถูกจัดสรรและกระจายไปยังหน่วยงานต่าง ๆ อย่างชัดเจน ดังนี้ กองทัพบก 97,169 ล้านบาท (47.53%)ข กองทัพเรือ 43,491 ล้านบาท (21.27%) กองทัพอากาศ 37,721 ล้านบาท (18.45%) กองบัญชาการกองทัพไทย 15,213 ล้านบาท (7.44%) สำนักงานปลัดกระทรวงกลาโหม 9,696 ล้านบาท (4.74%) และสถาบันเทคโนโลยีป้องกันประเทศ (DTI) 1,142 ล้านบาท (0.56%)

นัยยะทางยุทธศาสตร์จากงบประมาณรายจ่าย

การที่งบประมาณกลาโหมปรับเพิ่มขึ้นในสัดส่วนเพียงเล็กน้อย (ร้อยละ 2.36) มีนัยยะทางยุทธศาสตร์ที่สำคัญยิ่งยวดต่อการพัฒนากองทัพ ประการแรก เมื่อคำนึงถึงอัตราเงินเฟ้อประจำปีและภาระงบประมาณผูกพันด้านกำลังพลประจำการ เช่น เงินเดือน สวัสดิการ และบำนาญ ซึ่งมีสัดส่วนเกินกว่าครึ่งหนึ่งของงบประมาณทั้งหมด การเพิ่มขึ้นในระดับนี้แทบจะไม่สะท้อนถึงการเพิ่มอำนาจซื้อ (Purchasing Power) ในความเป็นจริงสภาวะเช่นนี้ถือเป็น "งบประมาณถดถอยเชิงเปรียบเทียบ" “Real-term stagnation” ซึ่งทำให้พื้นที่ทางการคลังสำหรับการลงทุนจัดหายุทโธปกรณ์ใหม่ (Capital Expenditure) หดตัวลงอย่างมี

นัยสำคัญ ประการที่สอง สัดส่วนงบประมาณที่ตรึงไว้ระดับ 1.1% ของ GDP สะท้อนเจตนารมณ์ทางการเมืองและข้อจำกัดของรัฐบาลที่ต้องเผชิญกับภาระการคลังในการจัดสวัสดิการสังคมเพื่อรองรับโครงสร้างประชากรที่เข้าสู่ "สังคมสูงวัยอย่างสมบูรณ์" จึงไม่อาจจัดสรรทรัพยากรมาสู่ภาคความมั่นคงได้เทียบเท่ามาตรฐานของประเทศในภูมิภาค ซึ่งมักกำหนดเป้าหมายไว้ที่ 1.5 - 2% ของ GDP ได้

ในฉากทัศน์ A World Adrift ที่เศรษฐกิจโลกซบเซาและไทยก้าวเข้าสู่สังคมสูงวัย รัฐบาลย่อมเผชิญกับแรงกดดันมหาศาลที่จะต้องโอนงบประมาณความมั่นคงไปสู่งานสวัสดิการสังคม สาธารณสุข และการศึกษา เอกสารสมุดปกขาวกองทัพอากาศไทยปี ค.ศ. 2020 ระบุอย่างชัดเจนว่า หากงบประมาณกลาโหมถูกแช่แข็งหรือลดสัดส่วนต่อ GDP กองทัพลงนั้น กองทัพยังคงมีพันธกิจที่จะต้องดำรงความพร้อมรบในการเผชิญกับสถานการณ์วิกฤต เงื่อนไขนี้บังคับให้กองทัพไม่สามารถมุ่งเน้นการจัดหาอาวุธยุทโธปกรณ์ขนาดใหญ่ ราคาแพงได้อย่างอิสระ แต่ต้องหันมามุ่งเน้นการจัดหา "เทคโนโลยีทวีคูณอำนาจกำลังรบ" (Force Multipliers)

แผนการจัดหาของกองทัพไทยจึงมุ่งเป้าไปที่ยุทโธปกรณ์ที่ให้ผลตอบแทนเชิงยุทธวิธีสูง อาทิ อากาศยานไร้คนขับสำหรับการลาดตระเวน เช่น Hermes 900 UAVs ยานยนต์ไร้คนขับทางบกและทางน้ำ (UGVs/USVs) ระบบสงครามอิเล็กทรอนิกส์ (Electronic Warfare) และระบบต่อต้านอากาศยานไร้คนขับ (Counter-UAS) ตลอดจนการยกระดับอุตสาหกรรมป้องกันประเทศภายในประเทศ ผ่านการบังคับใช้ข้อตกลงผลประโยชน์ตอบแทน หรือ Offset Agreements และการรับถ่ายทอดเทคโนโลยี เพื่อลดการพึ่งพาต่างชาติในระยะยาว

ปฏิบัติการรบหลายมิติ (Multi-Domain Operations: MDO) และความมั่นคงทางอวกาศ

การเตรียมพร้อมของกองทัพไทยสำหรับความขัดแย้งในอนาคต ต้องอาศัยหลักนิยมแบบ "ปฏิบัติการรบหลายมิติ" (Multi-Domain Operations - MDO) ซึ่งเป็นหลักการประสานการใช้กำลังรบจากทุกมิติรบ ทั้งทางบก ทางน้ำ ทางอากาศ ทางอวกาศ และทางไซเบอร์ เพื่อเข้าปะทะและทำลายจุดศูนย์ดุลของฝ่ายตรงข้ามอย่างสอดประสานกัน เพื่อให้แนวความคิดนี้เกิดประสิทธิผลสูงสุด กองทัพจำเป็นต้องมีสถาปัตยกรรมการบังคับบัญชาและการควบคุม (Command and Control - C2) ที่มีความยืดหยุ่น ไร้รอยต่อ และสามารถทนทานต่อการถูกโจมตี

การศึกษาความเป็นไปได้ในการประยุกต์ใช้เครือข่ายดาวเทียมวงโคจรต่ำ (Low Earth Orbit - LEO SATCOM) เช่น เทคโนโลยี Starlink หรือ Starshield ของสหรัฐฯ เข้ากับโครงสร้างระบบ C2 ของกองทัพบกไทย เป็นตัวอย่างที่ชัดเจนของการปรับตัวนี้ เครือข่าย LEO SATCOM ให้ความหน่วงของสัญญาณต่ำ (Low latency) มีแบนด์วิดท์สูง และเนื่องจากมีจำนวนดาวเทียมมหาศาลจึงทำให้ระบบมีความทนทาน (Resilience) ต่อการถูกรบกวนทางอิเล็กทรอนิกส์ การนำระบบนี้มาใช้จะช่วยอุดช่องโหว่ทางยุทธวิธีในการรบหลายมิติ และช่วยให้กองทัพไทยสามารถแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารทางการรบร่วมกับกองทัพพันธมิตรได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ยุทธศาสตร์ไซเบอร์

ในโลกที่ตัวแสดงที่ไม่ใช่รัฐ มีอำนาจในการใช้มัลแวร์ทำลายล้างโครงสร้างพื้นฐาน ภัยคุกคามทางไซเบอร์จึงเป็นสมรภูมิที่อุบัติขึ้นตลอดเวลาแม้ในยามสงบ กองทัพไทยได้เตรียมความพร้อมอย่างเป็นระบบผ่าน

"แผนพัฒนาการปฏิบัติการด้านไซเบอร์" เพื่อรองรับวิสัยทัศน์ความมั่นคงแห่งชาติ 20 ปี การจัดตั้ง ศูนย์รักษาความปลอดภัยไซเบอร์ (Cyber Security Operation Center) โดยกองทัพเรือในปี ค.ศ. 2018 เป็นหมุดหมายสำคัญที่แสดงให้เห็นถึงการจัดสรรทรัพยากรไปสู่โดเมนใหม่นี้

เป้าหมายสำคัญของขีดความสามารถทางไซเบอร์ของกองทัพ คือการยกระดับสู่ "Next Generation Forces 2040" ซึ่งมุ่งเน้นการป้องกันภัยคุกคามต่อระบบโครงสร้างพื้นฐานระดับชาติ และการบูรณาการเครื่องฝึกจำลอง (Simulator) ทางยุทธวิธี เพื่อให้บุคลากรสามารถฝึกฝนรับมือกับสถานการณ์วิกฤตไซเบอร์เสมือนจริงได้อย่างรวดเร็ว ลดต้นทุนการฝึก และสร้างความเชี่ยวชาญในการทำสงครามสารสนเทศ (Information Warfare)

ศูนย์อำนวยการรักษาผลประโยชน์ของชาติทางทะเล (ศรชล.) และยุทธวิธีพื้นที่สีเทา

เพื่อรับมือกับวิกฤตความมั่นคงทางทะเลในรูปแบบของสงครามลูกผสม (Maritime Hybrid Warfare) และการแผ่อิทธิพลแบบพื้นที่สีเทา (Grey-zone tactics) ของมหาอำนาจ ประเทศไทยได้ปฏิรูปโครงสร้างการบริหารจัดการความมั่นคงทางทะเลอย่างขนานใหญ่ ด้วยการยกระดับ ศูนย์อำนวยการรักษาผลประโยชน์ของชาติทางทะเล (ศรชล. หรือ THAI-MECC) ขึ้นเป็นหน่วยงานหลักที่มีอำนาจบูรณาการข้ามกระทรวงอย่างเบ็ดเสร็จ (Overarching maritime security authority) ในปี ค.ศ. 2019

ศรชล. ดึงเอาสรรพกำลังจาก 6 หน่วยงานหลัก ได้แก่ กองทัพเรือ ตำรวจน้ำ กรมเจ้าท่า กรมศุลกากร กรมประมง และกรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง มาอยู่ภายใต้ร่มเงาการบังคับบัญชาเดียวกัน การจัดโครงสร้างนี้ออกแบบมาเพื่อรับมือกับภัยคุกคามที่ไม่ใช่รูปแบบทางการทหารโดยตรง อาทิ การลักลอบค้ามนุษย์ การประมงผิดกฎหมาย (IUU) โจรสลัด และการรุกล้ำอธิปไตยทางทะเลโดยกองกำลังติดอาวุธพลเรือน

ในเชิงยุทธศาสตร์ ศรชล. มีกรอบอำนาจทางกฎหมายที่เอื้ออำนวยต่อการประยุกต์ใช้ทฤษฎีกลลวงเชิงยุทธวิธี (Deception/Obfuscation) ในการป้องกันประเทศ พระราชบัญญัติการเกณฑ์ช่วยราชการทหาร พ.ศ. 2530 อนุญาตให้กองทัพและ ศรชล. สามารถเรียกเกณฑ์เรือพลเรือนและแรงงาน เพื่อนำมาสนับสนุนปฏิบัติการทางทหารหรือความมั่นคงได้ตามความจำเป็น ขีดความสามารถนี้ทำให้ฝ่ายความมั่นคงของไทยสามารถแฝงตัวหรือซ่อนเร้นปฏิบัติการทางยุทธวิธีให้อยู่ในรูปแบบของกิจกรรมพลเรือนตามปกติ (Blend into normal patterns) ซึ่งเป็นกลยุทธ์อสมมาตรที่มีประสิทธิภาพอย่างยิ่งในการตอบโต้การข่มขู่ในน่านน้ำที่มีความขัดแย้งสูง โดยไม่สร้างเงื่อนไขให้กลายเป็นข้ออ้างในการประกาศสงครามอย่างเป็นทางการ

การทูตฝ่ายทหาร (Defense Diplomacy) เพื่อรักษาสมดุลอำนาจ

ในสภาพแวดล้อมที่กลไกพหุภาคีของโลกไม่ทำงาน กองทัพไทยได้ใช้เครื่องมือ "การทูตฝ่ายทหาร" (Defense Diplomacy) อย่างชาญฉลาดเพื่อสางปมความขัดแย้งและสร้างดุลยภาพทางอำนาจ บทบาทของทูตทหารและการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้นำระดับสูงของกองทัพ กลายเป็นช่องทางหลักในการบรรเทาความตึงเครียด (Mitigating hostilities) และส่งเสริมความไว้วางใจในภูมิภาค

การธำรงไว้ซึ่งการฝึกร่วมผสมทางทหารขนาดใหญ่ที่สุดในภูมิภาคอย่าง การฝึกคอบร้าโกลด์ (Cobra Gold) ร่วมกับสหรัฐอเมริกาและพันธมิตรนานาชาติ เป็นการรักษาสายสัมพันธ์เชิงโครงสร้างและรับประกันว่า

ขีดความสามารถในการปฏิบัติงานร่วมกัน (Interoperability) ยังคงพร้อมสรรพสำหรับการตั้งฐานทัพชั่วคราว เพื่อรับมือกับวิกฤตความมั่นคงระดับภูมิภาค (Theater Army Role) ในขณะเดียวกัน กองทัพไทยยังคงรักษาระดับความร่วมมือด้านการฝึกผสมกับกองทัพปลดปล่อยประชาชนจีน อาทิ การฝึก Falcon Strike เพื่อเป็นการแสดงจุดยืนที่เป็นกลาง ลดความหวาดระแวง และแสวงหาประโยชน์จากการเรียนรู้ยุทธวิธีของค่ายอิทธิพลที่แตกต่างกัน

นอกจากนี้ กองทัพไทยยังได้ขยายความร่วมมือทางการทหารและข่าวกรองกับประเทศเพื่อนบ้าน เช่น อินโดนีเซีย ฟิลิปปินส์ และเวียดนาม เพื่อร่วมกันป้องกันอาชญากรรมข้ามชาติ ควบคุมพื้นที่ชายแดน และรักษาเสถียรภาพในอาเซียน โดยอาศัยความไว้วางใจระดับเจ้าหน้าที่ปฏิบัติการ เพื่อชดเชยกระบวนการเจรจาทางการเมืองที่อาจล่าช้าหรือหยุดชะงัก

ตารางที่ 3 ยุทธศาสตร์การพัฒนากองทัพไทยและการตอบสนองต่อความท้าทาย

ยุทธศาสตร์การพัฒนากองทัพไทย	**บริบทความท้าทายจากฉากทัศน์ A World Adrift**	**การดำเนินการและผลสัมฤทธิ์ที่คาดหวัง**
การจัดหาเทคโนโลยีทวีคูณอำนาจ	งบประมาณจำกัดเนื่องจากปัญหาเศรษฐกิจตกต่ำ	จัดหา UAV, USV และ Counter-UAS เน้นความคล่องตัวและลดการพึ่งพากำลังพล
ปฏิบัติการรบหลายมิติ (MDO)	สงครามขยายขอบเขตสู่อวกาศ ไซเบอร์ และข้อมูล	ผนวกรวมเครือข่ายดาวเทียมวงโคจรต่ำ (LEO) เข้ากับระบบ C2 เพิ่มความทนทานต่อการถูกรบกวน
การป้องกันภัยไซเบอร์ระดับชาติ	อาชญากรไซเบอร์และกลุ่มก่อการร้ายใช้เทคโนโลยีขั้นสูง	ศูนย์ปฏิบัติการไซเบอร์ดำเนินการตรวจสอบและจำลองสถานการณ์วิกฤต (Simulator) อย่างต่อเนื่อง
ความมั่นคงทางทะเลแบบบูรณาการ	การขยายอิทธิพลพื้นที่สีเทาในทะเลจีนใต้และอ่าวไทย	ศรชล. ทำหน้าที่บังคับใช้กฎหมาย ดึงทรัพยากรเรือพลเรือนมาประยุกต์ใช้ในภารกิจความมั่นคง
การทูตฝ่ายทหารเชิงยุทธศาสตร์	อาเซียนและสถาบันระหว่างประเทศขาดเอกภาพ	รักษาการฝึกร่วม Cobra Gold (สหรัฐฯ) และ Falcon Strike (จีน) เป็นเวทีบริหารสมดุลความสัมพันธ์

บทสรุป

การคาดการณ์จากรายงาน Global Trends 2040 ในฉากทัศน์ A World Adrift หรือ "โลกที่ไร้ทิศทาง" เป็นเครื่องเตือนใจถึงสภาวะอันเปราะบางของสถาปัตยกรรมโลก สภาวะเศรษฐกิจที่เติบโตอย่างเชื่องช้าของประเทศพัฒนาแล้ว ความเหลื่อมล้ำทางประชากรศาสตร์ การรุกคืบของปักกิ่ง และจุด Flashpoint ในลุ่มน้ำโขง ล้วนเป็นดัชนีชี้วัดว่ากลไกความร่วมมือระหว่างประเทศกำลังสูญเสียความสามารถในการควบคุมสันติภาพ

สำหรับประเทศไทย ผลกระทบสืบเนื่องจากภูมิรัฐศาสตร์ที่พังลง ส่งผลให้ผู้กำหนดนโยบายความมั่นคงแห่งชาติต้องเปลี่ยนผ่านกระบวนทัศน์จากการเป็นผู้ตั้งรับสถานการณ์ ไปสู่การใช้ยุทธศาสตร์ "การป้องกันความเสี่ยงเชิงรุก" (Proactive Strategic Hedging) อย่างเป็นระบบ การวางตำแหน่งของไทยจะต้องหลีกเลี่ยงการพึ่งพาขั้วอำนาจใดอำนาจหนึ่งอย่างเบ็ดเสร็จ ผ่านการสร้างพันธมิตรที่หลากหลายกับอำนาจระดับกลาง การใช้มิติทางเศรษฐกิจเป็นข้อต่อรองด้านความมั่นคง และการผลักดันความร่วมมือในระดับอนุภูมิภาคเพื่อรักษาอธิปไตยเหนือทรัพยากรของชาติ

ในส่วนของกองทัพไทย (RTARF) ที่งบประมาณด้านความมั่นคงถูกบีบรัดด้วยภาระทางเศรษฐกิจของสภาวะสังคมสูงวัย กองทัพจำต้องเร่งพัฒนาขีดความสามารถภายใต้ข้อจำกัด ด้วยการเร่งพัฒนาและนำหลักการ "ปฏิบัติการรบหลายมิติ" (MDO) มาใช้เป็นหลักนิยมในบริบทที่หลากหลายของกองทัพไทยอย่างจริงจัง ควบคู่กับการแสวงหาความเหนือกว่าทางเทคโนโลยีสารสนเทศ อวกาศ และไซเบอร์ ที่สำคัญใช้ศักยภาพของการบูรณาการอำนาจแห่งรัฐ ในลักษณะพลเรือน-ทหาร ผ่านกลไกอย่างเช่น ศูนย์อำนวยการรักษาผลประโยชน์ของชาติทางทะเล (ศรชล.) สะท้อนให้เห็นถึงนวัตกรรมทางยุทธศาสตร์ที่เหมาะสมที่สุด ในการพิทักษ์รักษาอธิปไตยของชาติใน "พื้นที่สีเทา" หรือพยายามสร้างกลไกในลักษณะนี้เพิ่มมากขึ้น

การจะนำพาประเทศให้รอดพ้นจากกระแสคลื่นอันปั่นป่วนของโลกที่ไร้ทิศทางในทศวรรษหน้า ความเป็นปึกแผ่นของสถาบันหลักและสังคมไทย จะต้องทำหน้าที่เป็นรากฐานอันมั่นคง ผสานกำลังกับยุทธศาสตร์การทหารและการทูตที่มีความคล่องแคล่วและหลักแหลม เพื่อประกันความอยู่รอดของชาติและความรุ่งเรืองอย่างยั่งยืนในโลกที่สุ่มเสี่ยงต่อการพังทลาย

เอกสารอ้างอิง

- สภาข่าวกรองแห่งชาติสหรัฐอเมริกา (NIC) (2021) *Global Trends 2040: A More Contested World*. สถานที่พิมพ์: สำนักพิมพ์.
- สำนักงานสภาความมั่นคงแห่งชาติ. (2565) *นโยบายและแผนระดับชาติว่าด้วยความมั่นคงแห่งชาติ พ.ศ. 2566 – 2570* กรุงเทพฯ: สำนักงานสภาความมั่นคงแห่งชาติ
- กระทรวงกลาโหม. (2563). สมุดปกขาวกระทรวงกลาโหม พ.ศ. 2563. กรุงเทพฯ: กระทรวงกลาโหม.
- กองทัพอากาศ. (2563). สมุดปกขาวกองทัพอากาศไทย ปี ค.ศ. 2020. กรุงเทพฯ: กองทัพอากาศ.
- พระราชบัญญัติการเกณฑ์ช่วยราชการทหาร พ.ศ. 2530. (2530, 11 พฤศจิกายน). ราชกิจจานุเบกษา. เล่มที่ 104 ตอนที่ 227 (ฉบับพิเศษ). หน้า 1.
- กองบัญชาการกองทัพไทย. (2568). สมุดปกขาวกองบัญชาการกองทัพไทย. กรุงเทพฯ: กองบัญชาการกองทัพไทย.
- ศูนย์ศึกษายุทธศาสตร์ สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ. (2564). เอกสารเฉพาะกรณี (Case Study) ภาพอนาคตของการศึกษาของกองทัพรองรับศตวรรษที่ 21. กรุงเทพฯ: ศูนย์ศึกษายุทธศาสตร์ สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ